

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ІНСТИТУТ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЧЕРНОВА Тетяна Юріївна

УДК 337.111.31:005.336.5

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З
НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Радкевич Валентина Олександрівна,
Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України, директор, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор технічних наук, професор
Чміль Анатолій Іванович,
Державний вищий навчальний заклад «Університет
менеджменту освіти НАПН України», завідувач кафедри
університетської та професійної освіти і права Інституту
відкритої освіти, м. Київ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Шевчук Людмила Іванівна,
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти
та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних
працівників у Хмельницькій області, директор, м.
Хмельницький.

Захист відбудеться 15 червня 2012 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.458.01 в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 03045, м. Київ, Чапаєвське шосе, буд. 98, 6 поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (03045, м. Київ, Чапаєвське шосе, буд. 98).

Автореферат розісланий 14 травня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. В. ВОЛКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах формування вітчизняної ринкової економіки посилюється увага до підвищення ефективності управління діяльністю підприємств, організацій, установ, у тому числі освітніх. Модернізація системи професійно-технічної освіти зумовлює необхідність в управлінських кадрах з високим рівнем професійної компетентності та кваліфікації, інформаційної культури, умінь застосовувати сучасні педагогічні, виробничі та управлінські технології в професійній діяльності. У зв'язку з цим важливого значення набуває пошук ефективних моделей та організаційних форм, що значно розширюють можливості розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі (ПТНЗ).

Концептуальні положення щодо зорієнтованості педагогічних працівників, зокрема керівників ПТНЗ, на розвиток особистого потенціалу знайшли відображення у Державній програмі «Вчитель» (2002), Концепції розвитку післядипломної освіти (2006), Національній

стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011). У Концепції Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки (2010), зазначено, що важливою умовою забезпечення її якості є вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, забезпечення умов для їх стажування на виробництві.

Однак досягнення високого рівня професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи гальмується низьким рівнем його мотивації до підвищення кваліфікації, стажування й самоосвіти, що негативно позначається на культурі управління навчально-виробничим процесом у ПТНЗ, здійсненні внутрішньоучилищного контролю, проведенні інструктивно-методичних нарад, підготовці розпорядчих документів тощо. Такий стан зумовлює необхідність створення у ПТНЗ умов для розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Наукові основи управління розвитком освіти розкрито у працях В. Андрущенка, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Кременя та ін. Компетентнісний підхід у професійній освіті обґрунтовано С. Батишевим, А. Беляєвою, А. Хуторським, В. Лозовецькою, В. Луговим, Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Савченко, Л. Шевчук, В. Ягуповим та ін. Концепцію розвитку особистості педагога у процесі педагогічної підготовки та професійної діяльності розглядали Т. Волкова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Отич, С. Сисоєва та ін. Досвід використання сучасних технологій навчання аналізували І. Бендера, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Г. Дутка, В. Манько, І. Стариков та ін. Особливості професійної освіти і навчання в зарубіжних країнах знайшли відображення в працях Н. Бідюк, Т. Десятова, Л. Пуховської та ін. Питаннями управління розвитком педагогічного та виробничого персоналу опікувалися Г. Єльнікова, В. Олійник, В. Савченко, В. Свистун, В. Скульська, А. Чміль та ін. Водночас поза увагою вчених залишилася проблема розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи під час стажування в умовах ПТНЗ та на виробництві, у процесі навчання на тренінгах професійного спрямування та самоосвіти.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми та з'ясування сучасного стану підвищення кваліфікації заступника директора з навчально-виробничої роботи дав змогу виявити суперечності між необхідністю:

- безперервного вдосконалення його професійної компетентності і відсутністю у ПТНЗ ефективних моделей та організаційних форм, які б забезпечували цей процес у міжкурсовий період підвищення кваліфікації;
- підвищення рівня культури управління навчально-виробничим процесом у ПТНЗ та відсутністю технології розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи з основами освітнього менеджменту;
- здійснення управлінської діяльності на основі інформаційно-комунікаційних технологій і недостатнім рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи.

Актуальність досліджуваної наукової проблеми та її недостатня теоретична розробленість зумовили вибір теми дослідження – **«Розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи досліджень Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України з теми «Теорія та методика проектування професійного навчання кваліфікованих робітників» (РК № 0104U009941) та Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з теми «Педагогічні засади децентралізації управління професійно-технічною освітою» (РК № 0109U001189).

Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (протокол № 8 від 30.09.2004 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 3 від 25.03.2007 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою* є обґрунтування педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **задачі**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи в педагогічній теорії та практиці.

2. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі.

3. Обґрунтувати модель розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

4. Розробити та апробувати технологію розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі з основами освітнього менеджменту.

5. Обґрунтувати, розробити та впровадити інформаційно-комунікаційне забезпечення діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі, підготувати відповідні методичні рекомендації.

Об'єкт дослідження – професійна компетентність заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз філософської, історичної, педагогічної, психологічної, навчально-методичної літератури, нормативно-правових документів і матеріалів з проблеми розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи; системний і функціональний аналіз, порівняння, систематизація й узагальнення теоретичних та експериментальних даних для теоретичного обґрунтування педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи; теоретичне моделювання для побудови моделі розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ на основі суб'єктно-діяльнісного і компетентнісного підходів; *емпіричні* – діагностичні (опитування, анкетування, бесіди, інтерв'ю, тестування заступників директорів з навчально-виробничої роботи і педагогічних працівників, експертна оцінка); педагогічний експеримент з кількісним і якісним аналізом результатів, ретроспективний аналіз понад 20-літнього педагогічного досвіду автора, що уможливило впровадження і перевірку ефективності педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи; *статистичні* – для кількісного та якісного аналізу, обробки та систематизації одержаних експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше: теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи: впровадження моделі розвитку професійної компетентності у міжкурсовий період підвищення кваліфікації; використання технології розвитку професійної компетентності з основами освітнього менеджменту; застосування в управлінській діяльності інформаційно-комунікаційного забезпечення, що охоплює інтерактивну платформу для проведення вебінарів, інтернет-конференцій, презентацій та індивідуального консультування; концептуальною основою їх забезпечення є суб'єктно-діяльнісний і компетентнісний підходи;

розроблено модель розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації, суть якої полягає у створенні в професійно-технічному навчальному закладі професійно-освітнього середовища з метою вдосконалення професійних компетентностей суб'єктів управління (заступники, які обіймають посаду та кандидати, які знаходяться в резерві на посаду) у процесі їх стажування, самоосвіти та управлінської діяльності;

удосконалено методичні підходи до розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи: перший етап – здійснення самодіагностування, вхідного діагностування готовності суб'єктів управління до управлінської діяльності у професійно-технічному навчальному закладі; другий – оволодіння основами освітнього менеджменту; третій – удосконалення культури управлінської діяльності; четвертий – оволодіння передовим виробничим і педагогічним досвідом; п'ятий – здійснення самодіагностування, проміжного та заключного діагностування готовності суб'єктів управління до управлінської діяльності у професійно-технічному навчальному закладі; шостий – підготовка програми подальшого індивідуального професійного розвитку;

дістало подальший розвиток положення щодо посилення ролі самоменеджменту в системі розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні основних результатів дисертаційного дослідження в процес розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи, що здійснено шляхом: *розробки* положення, плану та програми «Школи професійної компетентності», тренінгів («Професійний старт», «Культура управління», «Соціальне партнерство»), дистанційного інтернет-курсу «Коучинг», програм стажування заступників директорів з навчально-виробничої роботи в умовах ПТНЗ та на виробництві; електронного інформаційного ресурсу «Професійна компетентність», що охоплює інтерактивну платформу для проведення вебінарів, інтернет-конференцій, презентацій та індивідуального консультування; *підготовки* методичних рекомендацій щодо розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи ПТНЗ.

Упровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено у Кримському республіканському інституті післядипломної педагогічної освіти (довідка № 887/01–22 від 07.12.2011 р.); Навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти м. Кривого Рогу (довідка № 112–а від 14.12.2011 р.); Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Хмельницькій області (довідка № 54/1 від 29.11.2011 р.); Навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти у Сумській області (довідка № 192/1 від 27.10.2011 р.); в Державному професійно-технічному навчальному закладі «Роменське вище професійне училище» Сумської області (довідка № 210 від 07.12.2011 р.); Професійно-технічному училищі № 50 м. Карлівки Полтавської області (довідка № 389 від 01.06.2011 р.).

Усього дослідженням було охоплено 455 осіб (189 заступників директорів з навчально-виробничої роботи, 266 методистів, старших майстрів, педагогічних працівників, які знаходяться у резерві на посаду заступників директорів з навчально-виробничої роботи, директорів, заступників директорів ПТНЗ).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати здійсненого дослідження регулярно обговорювалися на засіданнях лабораторії андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, лабораторії управління професійно-технічною освітою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України й доповідалися на таких науково-практичних конференціях: *міжнародних*: V Міжнародні наукові читання, присвячені пам'яті академіка С. Я. Батишева «Безперервна професійна освіта в умовах інформаційного суспільства: досвід, проблеми, шляхи їх реалізації» (Київ, 2011); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2008, 2010); «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2007, 2009, 2011); *всукраїнських*: «Формування професійної мобільності кваліфікованих робітників у ПТНЗ» (Дніпропетровськ, 2010); «Система підвищення функціональної компетентності керівників ПТНЗ» (Київ, 2011); «Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі» (м. Київ, 2011); «Науково-методичне забезпечення модернізації професійно-технічної освіти в регіоні» (Ромни, 2010, 2011); *звітних*: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (Київ, 2006, 2007); Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (Київ, 2008 – 2012).

Публікації. Основний зміст і результати дослідження висвітлено у 21 одноосібній публікації; з-поміж них: 4 статті надруковані у провідних наукових фахових журналах і збірниках наукових праць; 16 статей і тез – у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій, брошура з методичними рекомендаціями.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 11 додатків на 47 сторінках, списку використаних джерел – 350 назв, з них 15 – іноземною мовою. Загальний обсяг дисертації складає 271 сторінку, обсяг основного тексту – 186 сторінок. Робота містить 15 таблиць на 7 сторінках, 12 рисунків на 7 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, ступінь її розробленості; визначено мету, задачі, об'єкт і предмет, описано методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження; описано характер публікацій і структуру дисертації.

У першому розділі – **«Розвиток професійної компетентності заступника директора професійно-технічного навчального закладу як проблема професійної педагогіки»** – уточнено понятійно-категоріальний апарат дисертаційного дослідження на засадах суб'єктно-діяльнісного і компетентнісного підходів до розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи, здійснено аналіз наукової й психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми: визначено роль професійної компетентності в управлінській діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи; викладено концепцію дослідження проблеми розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ.

Результати аналізу проблеми показали, що розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи гальмується низьким рівнем його мотивації до підвищення кваліфікації, стажування й самоосвіти у міжкурсовий період, що негативно позначається на якості виконання ним посадових обов'язків, культурі управління навчально-виробничим процесом у ПТНЗ.

Вивчення наукових джерел дало змогу з'ясувати, що немає єдиного підходу до визначення поняття «професійна компетентність». Найчастіше його трактують як складну якість особистості, що ґрунтується на знаннях, уміннях, навичках, а також засобах і прийомах їх реалізації на практиці, у спілкуванні й розвитку (саморозвитку) особистості (Л. Мітіна); володіння людиною відповідною компетенцією, що включає особистісне ставлення до неї та до предмета діяльності (А. Хуторський); загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, здобутих завдяки навчанню (С. Боднар) та ін.

Професійна компетентність заступника директора з навчально-виробничої роботи розглядається автором як інтегральне особистісно-професійне утворення, що охоплює сукупність професійних компетентностей, необхідних для успішного вирішення завдань управлінського характеру, які виникають у різних сферах професійної діяльності в організації навчально-виробничого процесу у ПТНЗ.

З'ясовано, що професійна діяльність заступника директора з навчально-виробничої роботи передбачає не тільки широке застосування компетентностей теоретичного і практичного характеру в організації навчально-виробничого процесу у ПТНЗ, а й наявність потреби в стажуванні та самоосвіті, які мотивують його як суб'єкта управлінської діяльності до підвищення кваліфікації у міжкурсовий період.

Для визначення переліку професійних компетентностей заступника директора з навчально-виробничої роботи було проведено порівняльний аналіз видів його професійної діяльності (технологічної, психолого-педагогічної, аналітичної, методичної, інформаційної, управлінської). Систематизація отриманих даних дозволила визначити перелік професійних (комунікативна, комп'ютерна, соціальна, підприємницька, культурологічна, психолого-педагогічна, правова, менеджерська, маркетингова, методична, технологічна, інформаційно-комунікаційна)

компетентностей, загальних для всіх видів професійної діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ.

Концепція дослідження проблеми ґрунтується на врахуванні філософських, гуманістичних, культурологічних, психологічних, педагогічних та інших підходів до підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, теоретичних положень та ідей щодо сутності професійного розвитку особистості заступника директора з навчально-виробничої роботи, його самореалізації в управлінській діяльності.

У другому розділі – **«Педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі»** – обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи: розкрито особливість моделі розвитку професійної компетентності, викладено технологію розвитку професійної компетентності, запропоновано інформаційно-комунікаційне забезпечення його діяльності у ПТНЗ.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що професійна компетентність заступника директора з навчально-виробничої роботи набуває розвитку, якщо забезпечити такі педагогічні умови: впровадження моделі розвитку професійної компетентності у міжкурсовий період підвищення кваліфікації; використання технології розвитку професійної компетентності з основами освітнього менеджменту; застосування інформаційно-комунікаційного забезпечення, що охоплює інтерактивну платформу для проведення вебінарів, інтернет-конференцій, презентацій та індивідуального консультування.

У розділі обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації (рис. 1).

Особливість моделі полягає у забезпеченні навчання суб'єктів управління (заступники, які обіймають посаду та кандидати, які знаходяться в резерві на посаду) в «Школі професійної компетентності», що представлена системою тренінгів професійного спрямування: базовий тренінг «Професійний старт» (оволодіння основами проектування власної професійної діяльності), тренінг «Культура управління» (оволодіння технологією освітнього менеджменту), тренінг «Соціальне партнерство» (вивчення інтерактивних технік партнерської взаємодії). Стажування в умовах ПТНЗ являє собою набуття заступником директора з навчально-виробничої роботи практичного досвіду та удосконалення рівня професійної компетентності щодо самостійного прийняття рішень з проблем управління навчально-виробничим процесом. Стажування на виробництві орієнтує його на оволодіння сучасними виробничими технологіями, прогресивними формами управління трудовими колективами в умовах ринкової економіки.

Обґрунтовано технологію розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи, яка реалізується упродовж шести етапів: самодіагностування заступника директора з навчально-виробничої роботи, діагностування готовності до здійснення професійної діяльності; оволодіння основами освітнього менеджменту; вдосконалення культури управління; вивчення передового педагогічного та виробничого досвіду; підготовка програм подальшого індивідуального професійного розвитку. Упровадження цієї технології буде ефективним за умови проходження заступника директора з навчально-виробничої роботи стажування в умовах ПТНЗ та на виробництві, його активності у тренінгах професійного спрямування та самоосвіті з метою оволодіння новими знаннями і вміннями з самоменеджменту.

Виокремлено й обґрунтовано критерії оцінювання розвиненості професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи та визначено їх показники: *мотиваційний* – інтереси, потреби, мотиви, цінності; *когнітивний* – нормативні, професійні, технологічні, діагностичні, інформаційно-комунікаційні знання, уміння, навички; *суб'єктно-діяльнісний* – менеджерська діяльність, мислення, поведінка, самодіагностування, професійна самооцінка, професійна саморефлексія, коригування професійної діяльності; *професійно важливі якості* – здатність формувати команду, делегувати повноваження, приймати управлінські рішення, впроваджувати новітні технології, передовий педагогічний та виробничий досвід. Визначено рівні професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи: I рівень – початковий; II рівень – середній; III рівень – достатній; IV рівень – високий.

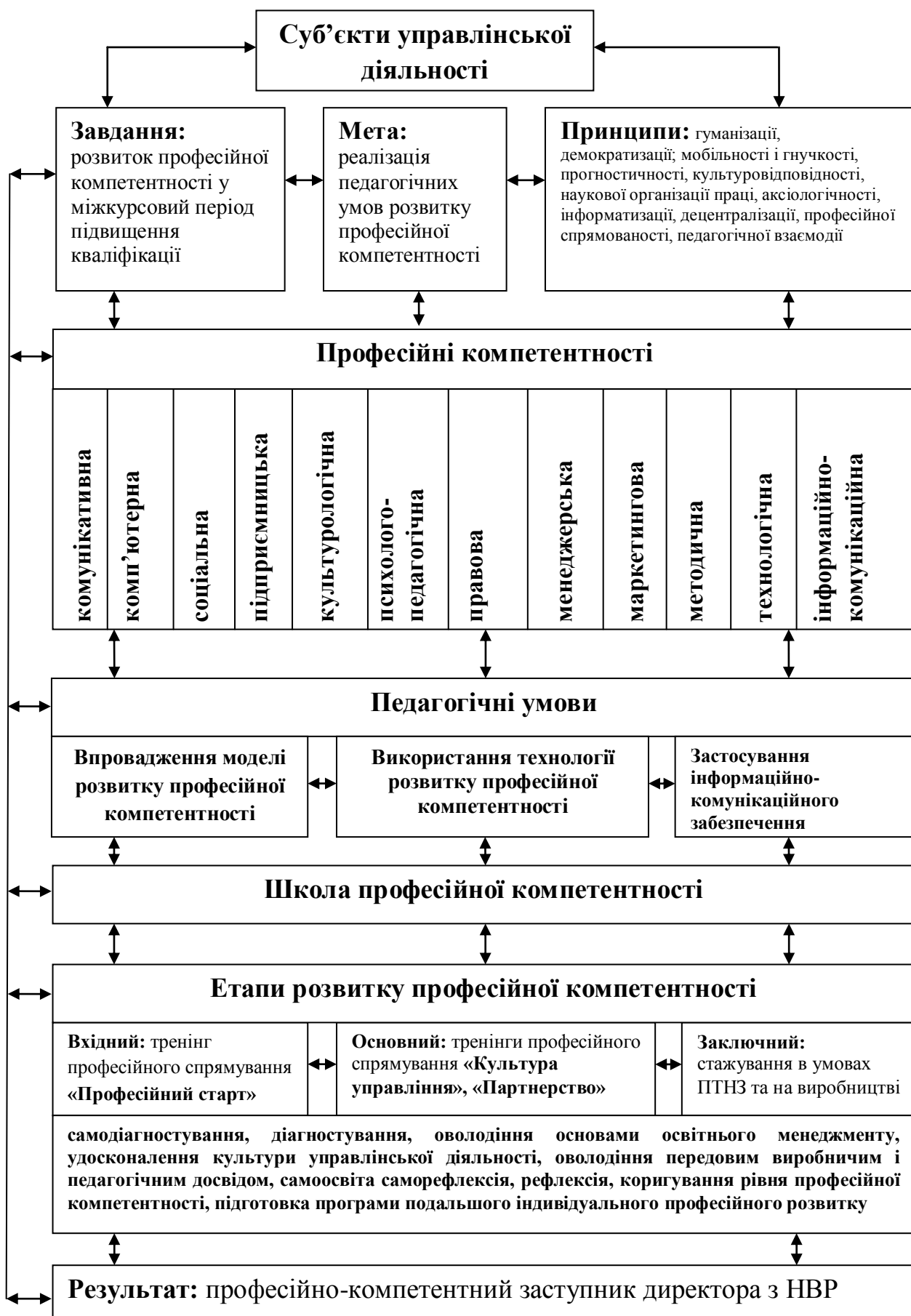

Рис.1. Модель розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ

Запропоноване інформаційно-комунікаційне забезпечення управлінської діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи класифікується за такими параметрами: рівнем застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності; позицією заступника директора з навчально-виробничої роботи до створення електронних підручників і посібників; рівнем розвиненості інформаційно-комунікаційної компетентності, системою рейтингу педагогічних працівників ПТНЗ.

У третьому розділі – **«Організація і результати дослідно-експериментальної роботи»** – обґрунтовано мету, завдання й етапи проведення дослідно-експериментальної роботи, викладено її програму і методичку, проаналізовано результати експерименту, доведено ефективність забезпечення педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ.

Експериментальне дослідження охоплювало чотири взаємопов'язані етапи:

– перший етап (2004–2006 рр.) – формування вибірки заступників директорів з навчально-виробничої роботи для участі в експерименті; з'ясування рівня розвиненості їх професійної компетентності за основними критеріями; проведення констатувального етапу експерименту; підготовка формувального експерименту;

– другий етап (2007–2009 рр.) – розподіл заступників директорів з навчально-виробничої роботи на контрольні та експериментальні групи; проведення формувального етапу експерименту в процесі навчання у «Школі професійної компетентності»; визначення рівнів набуття професійної компетентності заступниками директорів з навчально-виробничої роботи в експериментальних і контрольних групах після проходження стажування в умовах ПТНЗ та на виробництві за мотиваційним, когнітивним, суб'єктно-діяльним критеріями та професійно важливими якостями;

– третій етап (2010–2011 рр.) – визначення рівня розвиненості професійної компетентності заступників директорів з навчально-виробничої роботи; порівняння рівнів у експериментальних і контрольних групах; розробка методичних рекомендацій розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи, аналіз отриманих результатів та їх впровадження у ПТНЗ;

– на четвертому етапі (2011–2012 рр.) за результатами наукового пошуку формулювалися загальні висновки, здійснювалася підготовка рукопису дисертації.

Для експериментальної перевірки було розроблено модель розвитку професійної компетентності, план і програму вдосконалення культури управлінської діяльності у «Школі професійної компетентності»: анкети, тестові завдання, критерії визначення рівня розвиненості професійних компетентностей заступників директорів з навчально-виробничої роботи.

Емпіричне дослідження здійснювалось на основі заздалегідь розробленої програми експерименту, якою передбачалось підтвердження відповідності моделі розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи вимогам професійно-технічної освіти або доведення її неефективності; підтвердження або скасування положення про те, що навчання у «Школі професійної компетентності» у міжкурсовий період підвищення кваліфікації забезпечує розвиток у заступників директорів з навчально-виробничої роботи професійних компетентностей, підвищує в них рівень культури управлінської діяльності.

Для об'єктивності проведення експерименту були сформовані експериментальні (65 осіб) та контрольні (63 особи) групи. Наявність контрольних груп в експерименті дає можливість у порівнянні спостерігати наскільки ефективно відбувається процес розвитку професійних компетентностей заступників директорів з навчально-виробничої роботи в експериментальних групах.

Для перевірки ефективності педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи вони були реалізовані в процесі їх навчання на тренінгах професійного спрямування, під час стажування в умовах ПТНЗ та на виробництві в експериментальних групах. Рівні розвиненості професійної компетентності заступників директорів з навчально-виробничої роботи експериментальних та контрольних груп на

завершальному етапі експерименту суттєво відрізняються один від одного, що підтверджено статистично (рис. 2).

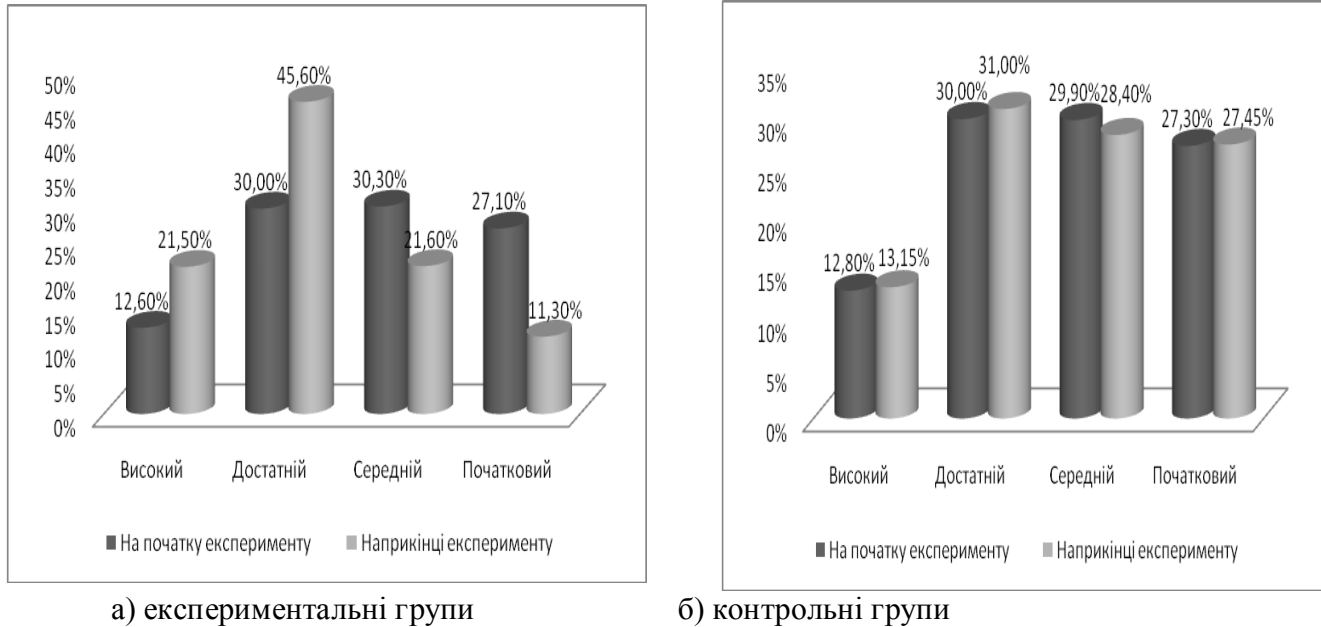

Рис 2. Рівні розвиненості професійної компетентності заступниками директорів з навчально-виробничої роботи

Одержані результати свідчать, що більшість заступників директорів з навчально-виробничої роботи експериментальних груп, а це 45,6 %, мають достатній рівень професійної компетентності. Їм притаманні такі прояви: мотивація до підвищення кваліфікації, стажування й самоосвіти; пошуковий рівень управлінської культури; успішність у професійній діяльності; активна участь у конференціях, семінарах, конкурсах; самостійність у прийнятті управлінських рішень; уміння формувати команду та делегувати повноваження; проводити самодіагностування і діагностування рівня готовності до здійснення управлінської діяльності, якісна організація навчально-виробничого процесу, використання інформаційно-комунікаційного забезпечення у професійній діяльності тощо; 21,5 % виконують професійні завдання високого рівня. Для виконання завдання управлінського характеру заступники директорів з навчально-виробничої роботи експериментальних груп користуються самостійним алгоритмом їх вирішення. Вони мають досить стійке усвідомлення необхідності безперервного підвищення кваліфікації у міжкурсовий період, а також самоосвіти і стажування в умовах ПТНЗ та на виробництві.

Ефективність моделі розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи оцінювалась за критеріями: відповідність завданням підвищення кваліфікації; культурологічна спрямованість змісту стажування заступника директора з навчально-виробничої роботи в умовах ПТНЗ та на виробництві; участь у тренінгах професійного спрямування; достатність професійних компетентностей тощо. Відповідність моделі розвитку професійної компетентності вимогам професійно-технічної освіти та рівень її адаптації до сучасних умов підвищення кваліфікації у міжкурсовий період підтверджена оцінками незалежних експертів. Серед опитаних (науковці, працівники навчально-методичних центрів, керівники та педагогічні працівники ПТНЗ) 91,4 % дали високу оцінку функціональним можливостям і змістовому наповненню моделі розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ.

З метою перевірки результатів впровадження технології розвитку професійної компетентності методами математичної статистики було проведено розрахунки із застосуванням критерію Пірсона (χ^2), що дає змогу з'ясувати чи існує суттєва відмінність у результатах експериментальних і контрольних груп після експерименту. Отже, отримані результати вказують, що на розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи впливає взаємозалежність між критеріями.

Мотиваційний критерій має середні кореляційні зв'язки з усіма іншими критеріями, зокрема, когнітивним, суб'єкт-суб'єктним, а з професійно важливими якостями такий зв'язок характеризується як сильний. Цьому є достатнє пояснення, оскільки прийняття рішень і діяльність заступника директора з навчально-виробничої роботи визначає зміст мотиваційної сфери. Когнітивний критерій має статистично достовірний зв'язок з усіма іншими критеріями, зокрема: з професійно важливими якостями, мотиваційним, суб'єктно-діяльнісним. Зв'язок з професійно важливими якостями характеризується як сильний. Це пояснюється тим, що підвищення кваліфікації у міжкурсовий період має тісний зв'язок з його професійно важливими якостями. Суб'єктно-діяльнісний критерій має статистично достовірний сильний зв'язок з мотиваційним критерієм, професійно важливими якостями і середній зв'язок з когнітивним критерієм, що підтверджує інтегральну роль суб'єктно-діялісного критерію, адже від нього залежить актуалізація всіх інших критеріїв.

Професійно важливі якості знаходяться в безпосередньому зв'язку з усіма критеріями професійної компетентності, що є закономірним, оскільки вони безпосередньо впливають на прийняття заступником директора з навчально-виробничої роботи управлінських рішень.

Ефективність інформаційно-комунікаційного забезпечення управлінської діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи визначалася за критеріями: користування в управлінській діяльності електронним інформаційним ресурсом «Професійна компетентність», проведення вебінарів, інтернет-конференцій, індивідуального консультування, створення презентацій, використання електронних підручників, організація рейтингу педагогічних працівників ПТНЗ тощо. Відповідність інформаційно-комунікаційного забезпечення потребам заступника директора з навчально-виробничої роботи, рівень його адаптації в інформаційно-освітньому середовищі підтверджені оцінками незалежних експертів. Серед опитаних (науковці, працівники навчально-методичних центрів, керівники та педагогічні працівники ПТНЗ) 93,2 % дали високу оцінку змістовому наповненню інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ.

Отже, аналіз отриманих результатів дозволяє стверджувати, що педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у ПТНЗ є ефективними.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до розв'язання завдання розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи, що дає змогу привести його професійну компетентність у відповідність до сучасних вимог професійно-технічної освіти.

Загалом, мети наукового пошуку досягнуто, визначені завдання виконано, гіпотезу підтверджено.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та положень сучасних концепцій розвитку професійної та післядипломної педагогічної освіти свідчить, що у педагогічній теорії і практиці значна увага надається різним аспектам підвищення кваліфікації педагогічних працівників освітніх установ. Водночас питання розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі не набули системного і обґрунтованого висвітлення. На його професійній компетентності позначається низький рівень мотивації до підвищення кваліфікації у міжкурсовий період. Такий стан зумовлений відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі.

Результати функціонального аналізу посадових обов'язків заступника директора з навчально-виробничої роботи дали змогу відібрати і структурувати професійні (комунікативна, комп'ютерна, соціальна, підприємницька, культурологічна, психолого-педагогічна, правова, менеджерська, маркетингова, методична, технологічна, інформаційно-комунікаційна)

компетентності, що розкривають рівень його готовності до успішного виконання посадових обов'язків, пов'язаних з управлінням навчально-виробничим процесом. Доведено, що розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи ефективно здійснюється під час стажування в умовах професійно-технічного навчального закладу та на виробництві, навчання на тренінгах професійного спрямування та самоосвіти й полягає в ґрунтовному оволодінні засобами інформаційно-комунікаційного забезпечення його діяльності; педагогічними і виробничими технологіями, методами управління педагогічним і учнівським колективами; суб'єкт-суб'єктною взаємодією тощо.

2. Реалізація педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи сприяє вдосконаленню культури управління навчально-виробничим процесом у професійно-технічному навчальному закладі, що уможливорює успішне виконання специфічних управлінських функцій, зокрема: планувати навчально-виробничу роботу; здійснювати контроль за якісним виконанням навчальних планів і програм, успішністю учнів; забезпечувати організацію виробничої діяльності, координувати роботу методичних комісій; здійснювати підготовку педагогічних рад, розкладів занять і звітів, вивчати, узагальнювати і впроваджувати передовий педагогічний і виробничий досвід; здійснювати моніторинг діяльності професійно-технічного навчального закладу, вивчати потреби регіону та формувати замовлення щодо підготовки кваліфікованих робітників, забезпечувати взаємодію з соціальними партнерами тощо. Результативність запропонованих педагогічних умов розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи доведено в процесі експерименту. Про це свідчить збільшення кількості заступників директорів з навчально-виробничої роботи в експериментальних групах з частково-репродуктивним рівнем культури управлінської діяльності на 4,9 %, з пошуковим рівнем – на 4,2 %, з творчим рівнем – на 3 % і зменшення репродуктивного рівня культури управлінської діяльності на 11,4 %.

3. Обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації, провідною ідеєю якої є навчання суб'єктів управління професійно-технічного навчального закладу (заступники, які обіймають посаду та кандидати, які знаходяться у резерві на посаду) в «Школі професійної компетентності», представленій системою тренінгів професійного спрямування.

Особливістю моделі є здійснення на всіх її етапах діагностування, саморефлексії, рефлексії та коригування рівня професійної компетентності суб'єктів управління професійно-технічним навчальним закладом, що дає змогу на їх основі формувати зміст тренінгів «Професійний старт» (оволодіння основами проектування власної професійної діяльності), «Культура управління» (оволодіння технологією освітнього менеджменту), «Соціальне партнерство» (вивчення інтерактивних технік партнерської взаємодії).

4. Розроблена технологія розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі з основами освітнього менеджменту, згідно з якою забезпечується самодіагностування та діагностування готовності суб'єктів управління до здійснення професійної діяльності; оволодіння основами самоменеджменту; вдосконалення культури управління; вивчення передового педагогічного та виробничого досвіду і на цій основі – підготовка програм подальшого індивідуального професійного розвитку.

Впровадження технології розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи ґрунтується на стажуванні в умовах професійно-технічного навчального закладу та на виробництві, під час тренінгів професійного спрямування та самоосвіти, що уможливорює оволодіння новими знаннями і вміннями з самоменеджменту. За результатами експертного оцінювання, доцільність впровадження технології розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи визнали 92% експертів.

5. Інформаційно-комунікаційне забезпечення управлінської діяльності заступника директора з навчально-виробничої роботи, а саме використання розробленого електронного інформаційного ресурсу «Професійна компетентність», який охоплює інформацію щодо тренінгів професійного спрямування («Професійний старт», «Культура управління», «Соціальне

партнерство)), дистанційного інтернет-курсу «Коучинг», інтерактивну платформу для проведення вебінарів, інтернет-конференцій, презентацій та індивідуального консультування сприяє підвищенню рівня культури управління навчально-виробничим процесом у професійно-технічному навчальному закладі.

На основі результатів проведеного дослідження підготовлено методичні рекомендації щодо розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу. Їх зміст спрямовується на забезпечення компетентнісного підходу до безперервного підвищення рівня культури управлінської діяльності і базується на принципах гуманізації, демократизації; мобільності і гнучкості, прогностичності, культуровідповідності, наукової організації праці, аксіологічності, інформатизації, децентралізації, професійної спрямованості, педагогічної взаємодії, а також методичних підходах до забезпечення його стажування в умовах професійно-технічного навчального закладу та на виробництві, участі у тренінгах професійного спрямування, під час самоосвіти.

Теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в науково-методичних і навчально-методичних центрах професійно-технічної освіти, інститутах післядипломної педагогічної освіти, у професійно-технічних навчальних закладах з метою розвитку професійної компетентності заступників директорів з навчально-виробничої роботи у міжкурсовий період підвищення кваліфікації, а також підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі. Подальшого вивчення потребують інші її аспекти, зокрема: філософські основи професійної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів, педагогічні засади управління якістю діяльності професійно-технічних навчальних закладів, порівняльний аналіз систем підвищення кваліфікації управлінських кадрів у зарубіжних країнах тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Чернова Т.Ю. Інноваційна діяльність заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі / Т.Ю.Чернова // Нові технології навчання. – 2010. – Вип. 66. – Ч. 2. – С. 236–242.

2. Чернова Т.Ю. Інформаційні засоби в управлінській діяльності заступника директора професійно-технічного навчального закладу / Т.Ю.Чернова // Сучасні інформаційні технології інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2008. – Вип. 20. – С. 233–236.

3. Чернова Т.Ю. Наукова організація праці заступника директора ВПУ / Тетяна Чернова // Проф.-техн. освіта. – 2006. – № 2. – С. 37–38.

4. Чернова Т.Ю. Тренінги у розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи / Тетяна Чернова // Проф.-техн. освіта. – 2010. – № 4. – С. 30–33.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Чернова Т.Ю. Авторська програма тренінгів "Школа професійної компетентності" / Т.Ю.Чернова // Матеріали міждисцип. наук.-практ. конф. ["Інноваційні технології навчання обдарованої молоді"], (Київ, 8–9 груд. 2010 р.) / Ін-т обдарованої дитини НАПН України. – К.: ТОВ "Інфосистем", 2010. – С. 148–154.

6. Чернова Т.Ю. Внутрішній контроль за дотриманням державних стандартів професійно-технічної освіти / Т.Ю.Чернова // Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. ["Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи"], (Хмельницький, 22–24 жовт. 2009 р.) /

Хмельницький національний ун-т, Ін-т пед. освіти і освіти доросл. НАПН України, Ін-т проф-техн. освіти НАПН України. – Хмельницький: ПП Цюпак А. А., 2009. – С. 413–415.

7. *Чернова Т.Ю.* Ефективність управлінських функцій заступника директора професійно-технічного навчального закладу / Тетяна Чернова // Тези звіт. наук.-практ. конф. ["Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейський освітній простір"], (Київ, 23–24 квіт. 2008 р.) / Ін-т проф-техн. освіти АПН України. – К.: Ін-т проф-техн. освіти НАПН України, 2008. – С. 47–49.

8. *Чернова Т.Ю.* Інноваційна діяльність керівника професійно-технічного навчального закладу з формування професійно мобільного кваліфікованого робітника / Тетяна Чернова // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. ["Система роботи ПТНЗ з формування професійно мобільного кваліфікованого робітника"], (м. Кривий Ріг, 23–24 лист. 2011 р.) / Криворізький міський методичний центр профтехосвіти. – Кривий Ріг : Криворізький міський методичний центр профтехосвіти, 2011. – С. 151–153.

9. *Чернова Т.Ю.* Інформаційно-комунікаційні технології в управлінській діяльності директора ПТНЗ / Т.Ю. Чернова // Матеріали наук.-практ. сем. ["Система підвищення функціональної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів"], (Київ, 19 жовт. 2011 р.) / Ін-т проф-техн. освіти НАПН України. – К. : Ін-т проф-техн. освіти НАПН України, 2011. – С. 97–100.

10. *Чернова Т.Ю.* Концептуальні засади розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу / Т.Ю. Чернова // Професійне навчання на виробництві : зб. наук. пр. / [редкол. : В.О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Ін-т проф-техн. освіти НАПН України, 2011. – Вип. 4. – С. 190–200.

11. *Чернова Т.Ю.* Нові підходи до наукової організації управлінської діяльності заступника директора професійно-технічного навчального закладу / Т.Ю. Чернова // Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. ["Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи"], (Хмельницький, 24–26 жовт. 2007 р.) / Хмельницький національний ун-т, Ін-т пед. освіти і освіти доросл. АПН України. – Хмельницький : ПП "Авіст", 2007. – С. 398–403.

12. *Чернова Т.Ю.* Обґрунтування моделі розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу / Тетяна Чернова // Тези звіт. наук.-практ. конф. ["Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання"], (Київ, 22–23 квіт. 2009 р.) / Ін-т проф-техн. освіти АПН України. – К. : ТОВ "Компанія СМІТ", 2009. – С. 117–119.

13. *Чернова Т.Ю.* Підготовка заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу у "Школі професійної компетентності" / Тетяна Чернова // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. ["Формування професійної мобільності кваліфікованих робітників у ПТНЗ"], (Дніпропетровськ, 20–22 трав. 2010 р.) / Дніпропетровський навчально-виробничий центр № 2, Ін-т проф-техн. освіти НАПН України. – Дніпропетровськ : ТОВ "Тонар", 2010. – С. 141–148.

14. *Чернова Т.Ю.* Портфоліо як засіб моніторингу діяльності керівника ПТНЗ / Тетяна Чернова // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : Матеріали Всеукр. (звітної) наук.-практ. конф. (м. Київ, 18–19 квіт. 2011 р.) / Ін-т проф-техн. освіти НАПН України ; за заг. ред. В.О. Радкевич. – К. : ІПТО НАПН України, 2011. – С. 231–233.

15. *Чернова Т.Ю.* Професійна компетентність заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу / Т.Ю. Чернова // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ["Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України"], (Ялта, 23–25 вер. 2010 р.) / РВНЗ "Кримський гуманітарний університет". – Ялта: РВВ КГУ, 2010. – Ч. 3. – С. 181–183.

16. *Чернова Т.Ю.* Стиль управління директора професійно-технічного навчального закладу: проблеми формування та вдосконалення / Т. Чернова // Матеріали V міжнар. наук. конф. ["П'яті міжнародні наукові читання, присвячені пам'яті академіка Сергія Яковича Батишева"], (Київ, 7–8 верес; Миколаїв, 9–10 верес. 2011 р.) / МНУ ім. В.О. Сухомлинського. – Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2011. – Т. 2. – С. 344–353.

17. *Чернова Т.Ю.* Технологія розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи / Тетяна Чернова // Тези звіт. наук.-практ. конф. ["Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання"], (Київ, 29–30 бер. 2010 р.) / Ін-т проф-техн. освіти НАПН України. – К. : Ін-т проф-техн. освіти НАПН України, 2010. – С. 149–150.

18. *Чернова Т.Ю.* Технологія самоосвіти заступника директора з навчально-виробничої роботи ПТНЗ / Т.Ю. Чернова // Професійне навчання на виробництві : зб. наук. пр. / [редкол. : Н.Г. Ничкало (голова) та ін.]. – К. : Наук. світ, 2009. – Вип. 3. – С. 179–184.

19. *Чернова Т.Ю.* Формування конкурентоздатної управлінської команди у професійно-технічному навчальному закладі [Електронний ресурс] / Т.Ю. Чернова // На допомогу директорів ПТНЗ : наук.-метод. зб. – 2011. – № 2. – Режим доступу до журн. : <http://www.ipto.kiev.ua>.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати

20. *Чернова Т.Ю.* Розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу : [метод. реком.] / Т.Ю. Чернова. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 98 с.

21. *Чернова Т.Ю.* Стиль управління директора професійно-технічного навчального закладу: проблеми формування та вдосконалення / Т.Ю. Чернова // Професійна освіта : проблеми і перспективи : зб. наук. пр. / ПТНО НАПН України ; РВНЗ «КІПУ». – К. ; Сімферополь : НІЦ КІПУ, 2011. – Вип. 2. – С. 87–91.

АНОТАЦІЇ

Чернова Т.Ю. Розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2012.

У дисертації проаналізовано стан дослідженості проблеми розвитку професійної компетентності в педагогічній теорії і практиці. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі: впровадження моделі розвитку професійної компетентності у міжкурсовий період підвищення кваліфікації; використання технології розвитку професійної компетентності з основами освітнього менеджменту; застосування інформаційно-комунікаційного забезпечення управлінської діяльності, що охоплює інтерактивну платформу для проведення вебінарів, інтернет-конференцій, презентацій та індивідуального консультування, підготовлено та впроваджено методичні рекомендації.

Ключові слова: заступник директора з навчально-виробничої роботи, інформаційно-комунікаційне забезпечення, модель розвитку професійної компетентності, технологія розвитку професійної компетентності, тренінги професійного спрямування.

Чернова Т.Ю. Развитие профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе в профессионально-техническом учебном заведении – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – «Теория и методика профессионального образования». – Институт профессионально-технического образования Национальной академии педагогических наук Украины, Киев, 2012.

В диссертации теоретически обоснованы педагогические условия развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе на основе системного, субъектно-деятельностного и компетентностного подходов. Предложена

модель развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе в межкурсовой период повышения квалификации, которая обеспечивает создание профессионально-образовательной среды для развития его профессиональных компетентностей. Выделены уровни культуры управленческой деятельности заместителя директора по учебно-производственной работе (репродуктивный, частично-репродуктивный, поисковый, творческий).

На основе функционального анализа должностных инструкций заместителя директора по учебно-производственной работе отобраны и структурированы профессиональные (коммуникативная, компьютерная, социальная, предпринимательская, культурологическая, психолого-педагогическая, правовая, менеджерская, маркетинговая, методическая, технологическая, информационно-коммуникационная) компетентности, наличие которых позволяет ему эффективно управлять учебно-производственным процессом в профессионально-техническом учебном заведении.

Анализ научных источников показал, что компетентностно-ориентированное повышение квалификации в межкурсовой период является закономерным явлением, отвечающим требованиям современного этапа развития профессионально-технического образования. Раскрыта сущность понятия «профессиональная компетентность заместителя директора по учебно-производственной работе», как интегральная личностно-профессиональная характеристика, состоящая из профессиональных компетентностей, необходимых для успешного выполнения управленческой деятельности. Основопологающей целью модели развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе есть обучение субъектов управления профессионально-техническими учебными заведениями в «Школе профессиональной компетентности». Особенностью модели развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе является диагностирование и корректировка уровня профессиональной компетентности субъектов управления профессионально-техническими учебными заведениями на всех её этапах (входной, основной, заключительный). Это дает возможность формировать содержание профессионально-ориентированных тренингов «Профессиональный старт» (овладение основами проектирования собственной профессиональной деятельности), «Культура управления» (овладение технологией образовательного менеджмента), «Социальное партнерство» (использование интерактивных техник партнерского взаимодействия).

Предложенная технология развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе в профессионально-техническом учебном заведении. Она позволяет осуществлять самодиагностирование, диагностирование готовности субъектов управления профессиональной деятельности, повышение культуры управления; изучение передового педагогического и производственного опыта и на этой основе составлять программы дальнейшего индивидуального профессионального развития.

Важнейшим педагогическим условием развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе является информационно-коммуникационное обеспечение его профессиональной деятельности, предполагающее использование информационно-коммуникационных технологий в управленческой деятельности, ориентацию на развитие профессиональных компетентностей; повышение квалификации благодаря стажировке и самообразованию, организацию процесса по созданию электронных учебников и комплексно-методического обеспечения предметов и профессий, сформированность информационно-коммуникационной компетентности.

Разработан и широко апробирован электронный информационный ресурс «Профессиональная компетентность», в состав которого входят: профессионально-ориентированные тренинги, интернет-курс «Коучинг», интерактивная платформа для проведения вебинаров, интернет-конференций, презентаций, индивидуального консультирования и т.д.

На основе результатов проведенного исследования подготовлены и внедрены методические рекомендации, ориентированные на развитие профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе профессионально-технического учебного

заведения. Их содержание направлено на обеспечение компетентного подхода к профессиональному развитию заместителя директора по учебно-производственной работе в межкурсовой период повышения квалификации.

Результаты формирующего эксперимента доказали целесообразность внедрения модели, технологии развития профессиональной компетентности заместителя директора по учебно-производственной работе, а также информационно-коммуникационного обеспечения с целью повышения уровня культуры его управленческой деятельности в экспериментальных группах, положительную динамику овладения профессиональными компетентностями, что подтвердило общую гипотезу исследования.

Ключевые слова: заместитель директора по учебно-производственной работе, информационно-коммуникационное обеспечение, модель развития профессиональной компетентности, технология развития профессиональной компетентности, профессионально-ориентированные тренинги.

Chernova T.U. The development of professional competence of a deputy director for training and production work of the vocational educational establishment. – On the right of manuscript.

Dissertation of obtain an academic degree of Doctor of Philosophy in sn speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Vocational Education”. – Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kiev, 2012.

The state of research of the problem of professional competence development in educational theory and practice is analyzed. Pedagogical conditions for the development of professional competence of the Deputy Director for training and production work of the vocational educational establishment are theoretically and experimentally verified: a model of developing professional competence in intercourse training period is introduced; technology of development of professional competence with the basics of educational management is used; information and communication management, covering an interactive platform for conducting webinars, online conferences, presentations and individual counseling is provided; guidelines are developed and implemented.

Key words: the Deputy Director for training and production work of the vocational educational establishment, provision of information and communication management, model of developing professional competence, technology of development of professional competence, professionally oriented trainings.